

Bijlage: Standpunt over de aanleg van riolering in het buitengebied van de gemeente Schagen

Met enige regelmaat wordt het college van B&W van de gemeente Schagen door partijen benaderd met het verzoek om meer riolering aan te brengen in het buitengebied van de gemeente, of zelfs het gehele buitengebied van riolering te voorzien. Ook zijn hierover met deze partijen gesprekken gevoerd. Hieronder wordt het beleidsstandpunt uiteengezet, te beginnen met de conclusie.

Doelmatigheid

Gemeente Schagen is niet voornemens op grote schaal riolering aan te leggen in het buitengebied. De relatief geringe milieuwinst die behaald kan worden door veel riolering aan te leggen, weegt niet op tegen de hoge kosten. Kortom, het grootschalig aanleggen van riolering in het buitengebied is niet doelmatig. Met 'doelmatig' wordt bedoeld op de verhouding tussen onderstaande doelen ten aanzien van milieu en gezondheid en de kosten (zie opsomming).

Wel kan het doelmatig zijn voor enkele (clusters van) woningen/bedrijven riolering aan te leggen. Hier gaan we onderzoek naar doen. Dit onderzoek begint dit jaar.

Het gemeentelijk beleid omtrent (afval)water staat omschreven in het Gemeentelijk Rioleringsplan (Programma Stedelijk Water en Riolering Schagen 2023-2027). Enkele van de hoofddoelen zijn (p. 34):

- Doelmatige inzameling en transport van stedelijk afvalwater;
- Voorkomen van ongewenste emissies/gezondheidsrisico's en beperken overlast voor de omgeving;
- Bijdragen aan een duurzame verwerking van afvalwater en een optimale inrichting van de waterketen;
- Bijdragen aan de KRW doelstellingen.

Voor lozingen in het buitengebied geldt het volgende (p. 36):

Als sprake is van sanering van lozingen in het buitengebied, kiest de gemeente voor de smalle zorgplicht. Dit houdt in dat de gemeente riolering aanlegt in stedelijk gebied en voor het buitengebied ontheffing heeft voor het inzamelen van afvalwater van de provincie. In het buitengebied zijn daardoor veel IBA's (Individuele Behandeling van Afvalwater, zoals septic tanks). IBA's zijn vrijwel allemaal in particulier bezit. Sinds de invoering van de Omgevingswet heeft de gemeente geen ontheffing meer nodig van de provincie om dit beleid te voeren. Voor grootschalige aanleg van riolering, geldt dat een kostenafweging (instandhouding en/of aanleg van IBA's vs. aanleg drukriolering en gemalen) wordt gemaakt voor het gehele project.

Functioneren IBA's

In het buitengebied hebben we doorgaans drukriolering aangelegd. Waar geen drukriolering ligt, hebben percelen doorgaans dus IBA's. In gemeente Schagen hebben we zo'n 800 IBA's. Deze zijn verspreid over de hele gemeente.

IBA's zuiveren afvalwater en lozen op het oppervlaktewater (slootjes) dat bij het perceel ligt. Dit werkt doorgaans prima, zolang het gaat om huishoudens die de IBA vrij constant belasten/gebruiken. Dus met weinig grote pieken en dalen. Bij sommige bedrijven of bij groepsaccommodaties, zoals huisvesting voor arbeidsmigranten of B&B's, zien we juist wel pieken en dalen (ze zijn vaak seizoensgebonden, bijvoorbeeld). Daar functioneren IBA's slecht: volgens onderzoek van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) voldeed geen enkele van de bemonsterde IBA's bij zulke groepsaccommodaties aan de normen. Dat is niet goed voor de waterkwaliteit.

Het HHNK verbod daarom per 1-1-2024 het lozen vanuit IBA's op secundaire en tertiaire wateren vanuit groepsaccommodaties..

Kaderrichtlijn Water

In 2027 moeten alle Nederlandse wateren voldoen aan de eisen voor waterkwaliteit volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Onder meer met bovengenoemd verbod anticipeert HHNK daar alvast op. Veruit de meeste wateren voldoen niet aan de eisen, waardoor een mogelijk

'stikstofscenario' dreigt. De waterkwaliteit mag namelijk niet verslechteren, ook niet tijdelijk. Dit brengt tegelijk ook zorgen met zich mee voor de agrarische sector: deze sector is voor een deel immers zelf ook een bron van emissies op het watersysteem (met name nutriënten zoals stikstof en fosfaat). Hoe meer (bronnen van) vervuiling, hoe groter de kans dat waterkwaliteitsnormen worden overschreden, en hoe groter de kans dat vervuilingsbronnen moeten worden beperkt. Dit laatste kan bijvoorbeeld door sanering van IBA's, maar de meeste IBA's functioneren naar behoren en de IBA's die dat niet doen – die bij groepsaccommodaties – worden verboden. Daarnaast zijn er natuurlijk nog talloze maatregelen die genomen (kunnen) worden om de waterkwaliteit te verbeteren. In de 'KRW factsheets' op het waterkwaliteitsportaal staan per KRW waterlichaam welke maatregelen de waterschappen nemen om de waterkwaliteit te verbeteren.

Hoewel sommige maatregelen doelmatiger zijn dan andere, is duidelijk dat alle partijen (bedrijven, overheden, inwoners, natuurpartijen, enz.) een rol hebben in het verbeteren van de waterkwaliteit. De gemeente doet dit bijvoorbeeld door middel van het onderhoud van wateren en het zoveel mogelijk voorkomen van overstortingen vanuit het riool.

Aanleggen riolering

IBA's moeten voldoen aan de wettelijke eisen voor het effect dat ze hebben op het oppervlaktewater. Ook als IBA's hieraan voldoen, is het natuurlijk niet bevorderlijk voor de waterkwaliteit van het lokale slootje waarop geloosd wordt (het betreft immers geen regen- of drinkwater). Riolering aanleggen is in dat opzicht beter; het afvalwater komt dan immers niet lokaal (gezuiverd) in het water terecht, maar wordt in de rioolwaterzuivering centraal gezuiverd. De keerzijde is dat het aanleggen van drukriolering (inclusief gemaaltjes) erg kostbaar is, ook in onderhoud. IBA's worden alleen aangelegd waar riolering te duur is of technisch onhaalbaar is om aan te leggen. Bovendien heeft gemeente Schagen, met name in voormalig Zijpe, al relatief veel riolering in het buitengebied.

Er zijn dus in feite alleen nog maar IBA's op relatief afgelegen percelen of op percelen waar aansluiten op drukriolering technisch niet mogelijk is. De marginale kosten om hier riolering aan te leggen zijn daardoor zeer hoog. Het zal gaan om tientallen kilometers drukriolering met honderden gemalen, en dus vele miljoenen euro's aan kosten. Indien riolering met subsidie vanuit, bijvoorbeeld, de provincie (in kader van het PPLG) kan worden aangelegd, zijn de vervangingskosten (rente + afschrijving) en de onderhouds- en beheerskosten alsnog zeer hoog.

Alternatief

Naast het aanleggen van riolering is het altijd mogelijk om 'per as' af te voeren. Dat wil zeggen dat vuilwater dat geproduceerd wordt op percelen lokaal wordt gebufferd in een tank en dat regelmatig een vrachtwagen langskomt om de tank te legen. De inhoud wordt vervolgens direct geloosd bij de rioolwaterzuivering van HHNK. Ook dit is natuurlijk relatief duur en heeft nadelen voor het milieu vanwege verkeersbewegingen (zij het in veel mindere mate op de waterkwaliteit). De gemeente kan niet dwingen dat inwoners per as afvoeren. De gemeente kan slechts bodemlozingen verbieden. Het waterschap kan lozingen op het oppervlaktewater (en daarmee gangbare IBA's) wel verbieden, maar is dit vooralsnog niet van plan.